

NEDERDUITSE GEREFORMEERDE KERK

Die maatskaplike dienste van die familie van NG Kerke

www.ngkerk.org.za

Inhoudsopgawe

1.	Inleiding	3
2.	Agtergrond	3
3.	'n Teologie van diens	4
4.	Dienste gelewer	5
5.	Begunstigdes	6
6.	Visie vir dienslewering	7
7.	Befondsing	8
8.	Monitering en evaluering (M&E)	8
9.	Generiese doelwitte	9
10.	Nasionale programme	10
11.	Netwerking	11
12.	Uitdagings	11
13.	Slotopmerkings	12

1. INLEIDING

Die Kerklike Maatskaplike Diensteraad (KMDR) is die netwerk-organisasies in Nasionale verband wat al die sinodale organisasies van die Familie van NG Kerke verteenwoordig. Kerklike maatskaplike dienste is die sambreelterm wat verwys na al die vakkundige maatskaplike welsynsprogramme van sinodes. Hierdie programme fokus daarop om die maatskaplike funksionering van individue, gesinne en gemeenskappe te verbeter.

Die KMDR is geregistreer as 'n Nie-Winsgewende Organisasie (Non Profit Organisation - NPO) in terme van die betrokke wetgewing, en funksioneer as 'n Nie-regeringsorganisasies (Non Governmental Organisation - NGO). Die KMDR verstaan homself voorts as 'n Geloofsgebaseerde Organisasie (Faith Based Organisation - FBO).

In die NG Kerk is daar 'n geregistreerde NPO binne elke sinodale gebied wat die dienslewering in daardie Sinode koördineer. Kerklike maatskaplike dienste het egter nie in dieselfde mate in die ander drie kerke van die NG Kerkfamilie ontwikkel nie. In die VGKSA word kerklike maatskaplike dienste hoofsaaklik deur Badisa, wat 'n lidorganisasie van die KMDR is, gelewer. Usizo in KZN word in 'n mate deur KZN CMD by die KMDR verteenwoordig.

Die lidorganisasies van die KMDR is almal geregistreerde NPOs met selfstandige Beheerrade. Hierdie Beheerrade word saamgestel uit verteenwoordigers van plaaslike diensleweringorganisasies, deelnemende kerke en kliënte.

Die sinodale/Provinsiale organisasies wat onder die sambreel van die KMDR funksioneer is:

NGBD (NG Barmhartigheidsdienste), Sinode Hoëveld – Gauteng & Mpumalanga

NG Welsyn Noordwes, Sinode van Wes-Transvaal – Noordwes & Gauteng

SKDBM, Noordelike Sinode – Gauteng & Limpopo

CMR Noord, Noordelike Sinode - Limpopo

KZN CMD, Sinode van KZN

BADISA, Sinode van die Wes-Kaap – Wes- en Suid-Kaap en VGKSA Sinode Kaapland

ENGO, Sinode van die Vrystaat

CMR Oos-Kaap, Sinode van die Oos-Kaap

NG Welsyn Noord-Kaap, Sinode van die Noord-Kaap

CMR Mpumalanga, Oostelike Sinode – Mpumalanga

CMR Gauteng-Oos, Oostelike Sinode – Gauteng

EcSos, Sinode Namibië

2. AGTERGROND

Diens van barmhartigheid is so oud soos die Kerk van Christus self. Vroeg in die Kerk se geskiedenis (Hand 6) word manne gekies vir die versorging van die

Griekssprekende weduwees. In Suid-Afrika gaan die verhaal terug tot by die aankoms van Jan van Riebeeck aan die Kaap in 1652.

In die *Oorsig oor Kerklike Maatskaplike Dienste*, wat voor die Sinode in 2011 gediens het, word die historiese ontwikkeling van kerklike maatskaplike dienste in meer besonderhede beskryf. Aanvanklik was alle maatskaplike dienslewering deel van die gemeente se diakonaat. Die meer formele maatskaplike dienste in die NG Kerk het aan die begin van die vorige eeu ontwikkel. Verskeie plaaslike oorloë, die Eerste Wêreldoorlog, die groot droogte en griepepidemie, het baie mense, en veral kinders, verlate en brandarm gelaat. Dit het die NG Kerk gedwing om met meer formele maatskaplike dienslewering te begin. Later is die werk binne sinodale (Provinsiale) verband gestruktureer.

Die bogenoemde *Oorsig* verwys na die verdere ontwikkeling van kerklike maatskaplike dienste in die volgende drie prosesse. (1) Die statutêre regulering van die maatskaplike welsynsektor het daartoe gelei dat sinodale organisasies as regs persone moes registreer. (2) Die ontwikkeling van die vennootskap met die Staat in die tweede helfte van die vorige eeu het die kerklike organisasies in staat gestel om 'n uitgebreide en omvattende diens te ontwikkel. (Sedert 1994 het hierdie verhouding onder druk gekom.) (3) Die ontwikkeling van Maatskaplike Werk as wetenskap het meegebring dat talle maatskaplike werkers in diens geneem is om as vakkundiges in kerklike maatskaplike diensprogramme leiding te neem.

Vandag lewer die sinodaal gestruktureerde en plaaslike welsynsorganisasies dienste in bykans alle gemeenskappe in Suid-Afrika.

3. 'N TEOLOGIE VAN DIENS

Uit die bogenoemde is dit duidelik dat maatskaplike dienslewering nog altyd as deel van die kerk se diakonaat gesien is. Die teologiese begroning vir hierdie bediening van die kerk lê in Christus se dienswerk op aarde. Die kerk se diakonaat, en daarom ook die kerklike maatskaplike dienste is deel van die kerk se verkondiging van God se genade en liefde aan die wêreld. Kerklike maatskaplike dienste is dus deel van die kerk se betrokkenheid by God se sending (*Missio Dei*) in die wêreld.

In die roepingsverklarings van die onderskeie sinodes word telkens verwys na die kerk se betrokkenheid by die samelewing en verbintenis aan die land en sy mense. In 'n land met soveel armoede en ander maatskaplike euwels, kulmineer hierdie verbintenis in die diakonale en maatskaplike dienste van die kerk en haar diensleweringorgane. Om haar roeping te operasionaliseer, gebruik die kerk verskillende instrumente soos die besondere ampte, die amp van gelowige en die amptelike organe van die kerk.

Volgens die Kerkorde van die NG Kerk moet die Kerk, *met priesterlike bewoëndheid omsien na die armes en ander sorgbehoewendes deur hulle te help, te troos en geestelik op te hef. Waar die omvang en ander omstandighede van die werk dit vereis, onderneem die gemeentes in kerkverband barmhartigheidsbediening.* (art 54) Twee dinge raak uit hierdie Kerkorde Artikel duidelik. (1) Die Kerk maak nooit 'n onderskeid tussen lidmate en nie-lidmate, nie. (2) Die Kerk lewer barmhartigheids-

dienste in breër verband wanneer omstandigheide dit vereis. Dit is hoofsaaklik hierdie dienste wat onder die sambreel van die KMDR funksioneer.

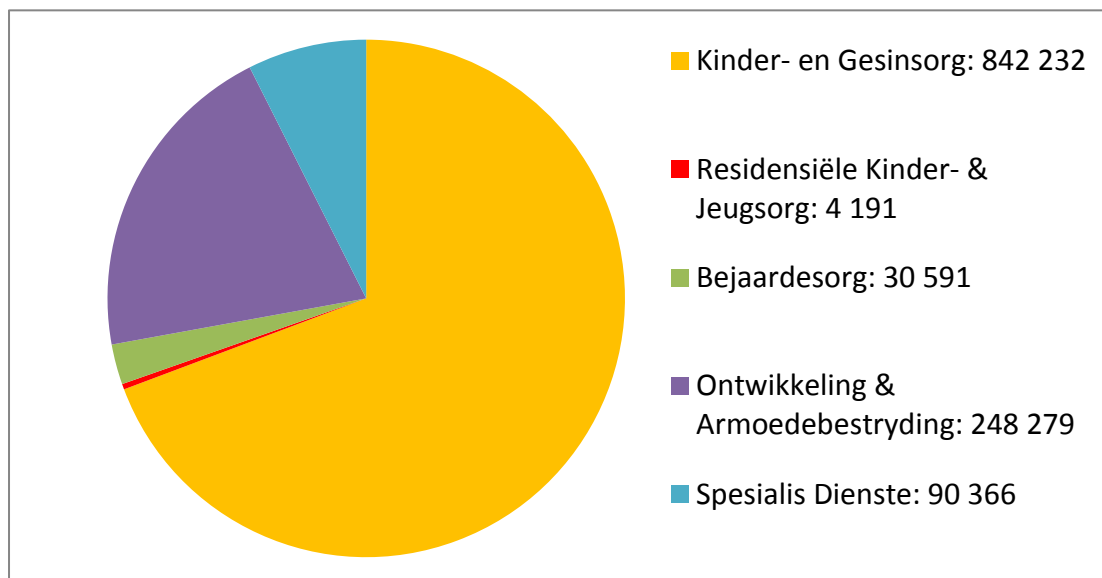
Daar kan dus met reg gesê word dat die gereformeerde tradisie en die NG Kerk by name, oor die jare 'n "teologie van diens" ontwikkel het. Hierdie teologie van diens word in terme van die NG Kerk goed opgesom deur *Kerk en Samelewing* (par 58 – 62):

Dit alles impliseer dat die kerk se diakonale bediening:

- *Tot alle mense moet uitgaan en oor alle grense beoefen moet word;*
- *Alle samelewingstrukture wat in stryd is met die Skrif moet bestry en positief moet werk vir 'n beter samelewing;*
- *Met die owerheid op alle vlakke en alle beherende instansies moet skakel om oorsake van nood verwyder te kry;*
- *Maatreëls moet tref vir die daarstelling van toepaslike versorgingsinstansies (inrigtings en gesinsorgdienste);*
- *Moet ywer vir doeltreffende welsynswetgewing waarvolgens die allerbeste diens vir almal gelewer kan word.*

4. DIENSTE GELEWER

Die basiese vertrekpunt van kerklike maatskaplike dienste is 'n *holistiese versorgings- en ontwikkelingsmodel*, gerig op individue, gesinne en gemeenskappe. Maatskaplike heling beteken dat individue in gesins- en gemeenskapsverband goed moet funksioneer. Die verskillende kategorieë van dienste en die getal persone wat jaarliks deur die kerklike dienslewering bereik word, is soos volg:

Die bogenoemde dienste is vanuit verskillende fasiliteite, wat oor baie jare ontwikkel is, gelewer. Vanuit maatskaplike werk kantore in plaaslike gemeenskappe, word kinder- en gesinsorg dienste gelewer. Hierdie dienskantore is wyd versprei en kom in die meeste gemeenskappe in Suid-Afrika, selfs tot in diep landelike gebiede, voor. Vanuit Kinderhuise, Tuistes vir Bejaardes, residensiële fasiliteite vir persone met

gestremdhede, spesiale opleidingsplekke, ens, word 'n wye verskeidenheid versorgings- en ontwikkelingsdienste in al die provinsies en streke van Suid-Afrika gelewer. In lyn met die visie van die KMDR word hierdie diensleweringspunte as **Sentrums van Hoop** gesien.

5. BEGUNSTIGDES

5.1 Direkte Begunstigdes:

Die bogenoemde getalle bevestig dat die lidorganisasies onder die sambreel van die KMDR 1 215 659 individue jaarliks direk bereik. Met 'n bevolkingsgetal van ongeveer 50 miljoen, verteenwoordig dit 2.4% van die totale bevolking van Suid-Afrika.

In die diensveld van Kinder- en Gesinsorg fokus dienste hoofsaaklik op die *ontwikkeling* van gesonde gesinne en *intervensie* waar kinders verwaarloos en mishandel word. In 'n land met die geweldadige geskiedenis van Suid-Afrika, raak die mishandeling en misbruik van vroue en kinders 'n groot probleem. Maatskaplike werkers moet dikwels deur statutêre prosedures, alternatiewe versorging vir kinders in moeilike omstandighede vind. In die vorige boekjaar is *842 232 persone* op hierdie manier beveilig.

'n Kinderhuis is soms die enigste alternatief wat oorbly vir kinders in nood. Die lidorganisasies bied jaarliks vir *4 191 kinders* 'n veilige tuiste in 'n Kinder- en Jeugsorg fasiliteit waar hulle in veiligheid en vrede kan opgroei en ontwikkel.

In die moderne samelewing met sy fokus op ontwikkeling, word Bejaardesorg dikwels verwaarloos. Dit gebeur wanneer diensverskaffers nie verstaan dat die ontwikkelingsbenadering ook vir bejaardes geld nie. Aan die ander kant het baie mense in die laaste dae van hul lewe eerder versorging, genade en 'n hand-vashou nodig, in plaas van "ontwikkeling." Lidorganisasies versorg jaarliks *30 591 persone* in Tuistes, klubs en sosiale groepe vir bejaardes

Die KMDR netwerk is bevoorreg om *248 279 persone* te bereik met armoedeverligtings- en ontwikkelingsprogramme. In 'n land met hoë vlakke van armoede en maatskaplike nood, maak enige program in hierdie veld 'n reuse bydrae in die lewens van baie mense.

Oor baie jare kon die lidorganisasies van die KMDR 'n wye verskeidenheid gespesialiseerde dienste ontwikkel. Hierdie dienste sluit ondersteunings- en ontwikkelingsdienste vir mense met MIV/VIGS, substans afhanklikes, gestremdes, ens in. Daar word jaarliks ongeveer *90 366 persone met spesiale behoeftes* bereik.

5.2. Impak

Wanneer die impak van dienste in maatskaplike dienslewering gemeet word, word die getal direkte begunstigdes dikwels met 4 vermenigvuldig. Dit word bereken dat elke diens wat aan een persoon gelewer word, op die lewens van

ten minste nog 3 persone positief impakteer. Die meeste kerngesinne wat deur die dienste aan 'n gesinslid geraak word, is selfs groter as 4 lede.

Indien hierdie kriterium toegepas word, kan met groot sekerheid bereken word dat die barmhartigheidsdienste van die KMDR lede op 4 862 636 persone impakteer. Dan kom die impak baie naby aan 10% van die bevolking van die RSA.

5.3 Deelname van Begunstigdes

Begunstigdes is waar moontlik betrokke by die beplanning, implementering en uitkoms van dienste wat gelewer word. Gemeenskapsontwikkelingsprogramme word beplan in samewerking met gemeenskapsleiers. Die programme word gewoonlik deur gemeenskapslede gedryf en die betrokke lidorganisasie gee ondersteuning.

Selfs in dienste aan individue, neem die individu volledig deel aan die ontwikkeling van 'n behandelingsprogram. Die maatskaplike werker en individu "*kontrakteer*" dan met mekaar daarvoor en die persoon is volledig betrokke by die implementering, monitering en evaluering van die program.

6. VISIE VIR DIENSLEWERING

Teen die agtergrond van die historiese ontwikkeling en teologie van diens het die KMDR en sy lidorganisasies 'n generiese visie ontwikkel.

Visie

Om gemeenskappe van uitnemendheid te skep deur Hoop te bring vir mense in nood.

Missie

Die lidorganisasies van die KMDR het ten doel om:

- ☞ die barmhartigheidsbediening van deelnemende kerke en ander organisasies te koördineer en te ontwikkel;
- ☞ Christelik gebaseerde maatskaplike voorkomings-, intervensie-, en nasorgdienste te lewer aan alle mense in materiële, maatskaplike en geestelike nood, ongeag ras, geslag of geloof;
- ☞ te voldoen aan alle bestuurs- en administratiewe funksies soos deur toepaslike wetgewing voorgeskryf;
- ☞ te skakel tussen die kerk, die staat en ander welsynsorganisasies oor maatskaplike dienslewering;
- ☞ om te netwerk en samewerking met ander welsynsorganisasies te bevorder.

As nasionale netwerk-organisasie stel die KMDR homself ten doel om 'n instaatstellende omgewing op nasionale, provinsiale en plaaslike vlak te skep vir die dienslewering van lidorganisasies.

7. BEFONDSING

7.1 Jaarlikse Omset

Die gesamentlike omset van die lidorganisasies van die KMDR was in die 2012 boekjaar R829 210 650. Bereken op die direkte teikengroep van 1 215 659, was die per kapita uitgawe R682.11.

Die bronne vir befondsing verskil van streek tot streek en van diens tot diens. Dit is daarom nie moontlik om 'n gedetailleerde afbreek van inkomstebronne te doen nie. 'n Generiese afbreek wat wel op nasionale vlak aanvaar kan word, is soos volg: ongeveer 40% van die fondse is staatsubsidies en betaalde dienste is nog 10 – 20%. Die res van die inkomste, 40-50%, kom van donasies van individue, kerke, besighede, NLDTF (nasionale lotery) en trustfondse.

Al die lidorganisasies ervaar tans groot finansiële uitdagings.

7.2 Volhoubaarheid

Die KMDR verstaan dat die huidige vlakke van dienslewering nie volhoubaar sal wees sonder staatsubsidies nie. Lidorganisasies het wel volhoubaarheidsplanne, maar weet ook om in geloofsvertroue *te doen wat ons kan met wat ons het*. In hierdie opsig is die uitspraak van moeder Teresa rigtinggewend, *“If you can't feed a hundred, then feed one.”*

7.3 Verantwoordbaarheid

Die bestuur van die KMDR en lidorganisasies word binne die riglyne van King III gedoen. Alle boekhouding word gedoen in terme van die erkende boekhoupraktyke en geouditeer deur geregistreerde ouditeure. Die KMDR se huidige ouditeure is *Logista CA (SA) Inc, reg no – 1992/003090/21*.

7.4 Eenheidskoste van dienste

Die Dept van Maatskaplike Ontwikkeling het 'n onafhanklike konsultant versoek om die koste van verskillende dienste te bereken. Die ouditeursfirma, KPMG, is versoek om te bereken wat die werklike koste van elke soort diens in die sektor is. Die generiese doelwitte hieronder gebruik hierdie kosteberekening as maatstaf.

8. MONITERING EN EVALUERING (M&E)

Monitering en evaluering van kerklike maatskaplike dienste vind op verskillende vlakke plaas. Intern het elke diensleweringorganisasie verskeie kontrolesisteme. Vanuit die Christelike konteks word maatskaplike dienste altyd gesien as die liefdeshand van die Here. Daarom is die standaard van dienslewering vanselfsprekend baie belangrik.

Die Registrateur van NPO's ontvang jaarliks finansiële state en jaarverslae van alle organisasies. Dienste wat gesubsidieer word, word deurlopend deur die subsidie-

afdelings van die betrokke staatsdepartemente gemoniteer en ge-evalueer. Ander donateurs het ook elkeen sy eie sisteem van M&E.

Terugvoerverslae word deurlopend aan kerklike strukture gelewer, omdat die kerklike maatskaplike dienswerk in die eerste plek as kerkwerk gesien word.

9. GENERIESE DOELWITTE

Dit is nie moontlik om al die doelwitte van al die lidorganisasies hier te noem nie. Die volgende generiese doelwitte poog om die wye verskeidenheid van diensvelde waarop dienste gelewer word, te verwoord.

- 9.1 KINDER- EN GESINSORG: Implementeer en volhou maatskaplike voorkomings-, intervensie, en nasorgdienste om kinders, vroue en families te beskerm.** Lewensvaardighede, krisis ingryping en berading, kinderhofondersoeke en die hereniging van families is van die dienste wat aandag kry. Die intensiteit van elke saak en die hoeveelheid ure daaraan gewy wissel van geval tot geval, wat 'n generiese kosteberekening bemoeilik. Tans bereken die KMDR die minimum koste vir beveiliging van een persoon deur middel van die statutêre prosesse op **R3 000**. Met ander woorde, vir elke R3 000 wat geskenk word, kan een kind of ander persoon beveilig word uit sy/haar gevaarlike omstandighede.
- 9.2 RESIDENSIËLE KINDER- EN JEUGSORG FASILITEITE: Voorsien volle residensiële versorging aan kinders wat geen ander versorgingsopsie het nie, om aan hulle die geleentheid te gee om in 'n veilige omgewing op te groei en aan hulle drome vir die toekoms te bou.** Hierdie versorgingsmodel lê holisties klem op die fisiese, emosionele, opvoedkundige en geestelike behoeftes van die kind. Volgens die berekeninge van KPMG is die werklike kostes vir hierdie dienste **R6 751** per kind per maand. Tans is die staatsubsidie R2 200 per kind per maand.
- 9.3 BEJAARDESORG: Voorsien residensiële versorging, sorg vir verswaktes, en ondersteuningsdienste aan bejaardes.** Die vertrekpunt vir die bejaardesorg van die kerklike maatskaplike dienste, is om die bejaarde vir solank as moontlik selfversorgend in die gemeenskap te hou. Soms verswak 'n bejaarde egter sodanig dat permanente versorging nodig raak. KPMG se kosteberekening stel die koste vir hierdie tipe versorging op **R7 318** per persoon per maand. Die staat se subsidie vir hierdie dienste is tans R914 pp per maand vir semi-verswaktes en R1 523 vir verswakte bejaardes.
- 9.4 ARMOEDEVERLIGTING EN ONTWIKKELING: Bedryf Provinsiale programme en plaaslike gemeenskapsontwikkelingsprojekte om armoede te verlig en maatskaplik gesonde en selfversorgende gemeenskappe te ontwikkel.** Die kerklike maatskaplike dienste bedryf 'n groot verskeidenheid projekte om lewensvaardighede van mense in nood te ontwikkel, voedsel sekerheid aan armes te verskaf, inkomste te genereer en selfs werk te skep. Vanweë die uiteenlopende aard van hierdie projekte en

programme, is dit nie moontlik om 'n standaard koste per kapita vir hierdie projekte te bereken nie.

- 9.5 SPESIALIS DIENSTE: Bedryf programme wat mense met spesiale behoeftes ondersteun, versorg en ontwikkel.** Persone met gestremdhede, MIV/VIGS, afhanklikheid, ens, word deur middel van tuisversorging en residensiële sorg bereik. 'n Akkurate finansiële berekening kan ook nie hier gedoen word nie

10. NASIONALE PROGRAMME

Naas die bogenoemde generiese diensleweringdoelwitte van lidorganisasies, het die KMDR ook sy eie nasionale doelwitte wat in sy konstitusie beskryf word. Om hierdie doelwitte te verwesenlik, bestuur die Organisasie tans drie nasionale programme.

10.1 'n Instaatstellende Omgewing vir Dienslewering

Die nasionale doelwitte van die KMDR kan saamgevat word in die doelstelling om 'n *instaatstellende omgewing te skep waarbinne lidorganisasies hulle kerklike maatskaplike dienslewering kan doen*. Die drie sisteme waarbinne, en waartussen kerklike maatskaplike werk moet funksioneer veroorsaak amper iets soos die spreekwoordelike "*perfekte storm*" vir kerklike maatskaplike dienslewering.

- ① Die **politieke konteks** is tans nie hooggewend nie en 'n algemene gebrek aan strategiese leierskap in die maatskaplike opheffing van gemeenskappe in Suider-Afrika is 'n probleem.
- ② Wêreldwyd is **maatskaplike dienslewering** 'n uitdaging omdat welsyn dikwels die stiefkind van ontwikkeling bly. Die toelaesisteme blyk wêreldwyd nie meer volhoubaar te wees nie.
- ③ Die **kerklike sisteme** gaan ook deur moeilike tye om 'n nuwe identiteit en staanplek in die (post)moderne samelewing te kry. Kerklike maatskaplike dienste se identiteit lê juis in sy verhouding met die kerk.

Die groot uitdaging is hoe om die maalkolke tussen hierdie drie sisteme te verstaan en hoe om die golwe te ry. Die KMDR het besluit om homself in die volgende jare met hierdie vrae besig te hou as hy 'n instaatstellende omgewing vir die lidorganisasies wil skep. Die groot uitdaging is die vraag hoe dienslewering vir die toekoms verseker kan word.

10.2 Inligtingbestuurstelsel

Hierdie rekenaargebasseerde inligtingbestuurstelsel sal 'n groot leemte in die maatskaplike dienslewering van lidorganisasies vul. Die stelsel werk op drie vlakke. (1) Op grondvlak dien dit as databasis van kliënte en bestuursinligting vir dienslewering. Sonder om vertroulikheid in gedrang te bring, dien dieselfde stelsel by wyse van provinsiale en nasionale rekenaar-bedieners ("*servers*") as inligtingstelsel vir statistiese gegewens op (2) Provinsiale en (3) Nasionale vlak.

Die stelsel is in die implementeringsfase en behoort in 2014 in volle bedryf te wees.

10.3 Global Fund Program

Via 'n gesamentlike ekumeniese aansoek van die NRASD (National Religious Association for Social Development) by die Global Fund, ontvang KMDR 'n donasie vir die tuisversorging van MIV/VIGS pasiënte en kwesbare kiinders (*OVC – Orphans & Vulnerable Children*). Verskeie lidorganisasie neem aan die program deel. Die NRASD het sekere areas in die binnelandse Provinsies geïdentifiseer waarop gefokus word. Tussen 1900 en 2000 persone word deurlopend op 'n weeklikse basis deur 74 versorgers bedien.

11. NETWERKING

Die KMDR se netwerking op nasionale vlak met die staat en ander rolspelers in die welsynsektor, word as 'n strategiese funksie beskou. Netwerking met ander nasionaal-gestruktureerde rolspelers is goed en die KMDR speel dikwels 'n belangrike rol in gesamentlike strategie-ontwikkeling en onderhandelinge met die staat. Die twee belangrike vennote vir die KMDR op nasionale vlak, is NACOSS (*National Coalition for Social Services*) en NAWONGO (*Nasionale Assosiasie vir Welsynsorganisasies en NGOs*).

Ongelukkig is die kontak en gesamentlike beplanning met die staat en regeringsdepartemente tans nie goed nie. Kommunikasie met die Nasionale Dept van Maatskaplike Ontwikkeling het gekwyn en sal in die jare wat kom ontwikkel moet word.

12. UITDAGINGS

Dit is vir die KMDR belangrik om 'n instaatstellende omgewing vir lidorganisasies te skep waarbinne maatskaplike dienslewering kan geskied. Die groot uitdaging is om die drie sisteme wat hierbo genoem word, nl die politieke konteks van Suid-Afrika, die staanplek van maatskaplike dienslewering, en die kerklike sisteme, te integreer en die impak van die een op die ander te verstaan en te verreken.

Die wêreldwye resessie en verlangsaming van die Suid-Afrikaanse ekonomie plaas groot finansiële druk op die organisasies. Die finansiële ondersteuning van dienste bly 'n groot uitdaging.

Binne die kerklike sisteme lê die grootste uitdagings in die bou van verhoudings tussen gemeentes en diensleweringorganisasies. Die bykans onuitputlike bron van vrywilligers binne die kerk, moet beter benut word.

Dispariteit tussen die salarisse van die NGO sektor en die staat, skep spanning en is 'n verdere uitdaging vir die KMDR. Die beginsel van "*equal pay for equal work*" word nie in die sektor gehandhaaf nie.

13. SLOTOPMERKINGS

Die KMDR betuig hiermee sy dank teenoor die Here vir die manier waarop Hy sy kinders gebruik om mekaar te ondersteun en te versorg.

Ds Willie van der Merwe word ook bedank vir sy getroue diens en leiding in sy tyd as uitvoerende beampte van die KMDR.

In hierdie moeilike tye van maatskaplike dienslewering en ontwikkeling, met 'n groeiende tekort aan hulpbronne, bly die KMDR en sy lidorganisasies se fokus **om te doen wat jy kan met wat jy het.**